

ARBEIDERBEVEGELSENS RUS- OG SOSIALPOLITISKE FORBUND (AEF)

PROGRAM 2016 – 2020

BARNEFATTIGDOM

Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund (AEF)

AEF, Torggata 1, 0181 Oslo

23 21 45 78

post@arbef.no

arbef.no

Barnefattigdom i Norge handler om politiske valg og prioriteringer

Innledning

Fattigdom betegner en tilstand av mangel over tid og betyr at dette er mer enn å være «blakk». Det finnes ingen «absolutt fattigdom» i Norge, det sosiale støttesystemet og lovverket hindrer dette. Barnefattigdom i Norge er derfor et relativt begrep som krever en definisjon, slik at debatten blir ryddig. Norge har ingen egen, avklart definisjon av begrepet, men SSB bruker EUs definisjon. Den sier at en husholdning som har mindre enn 60 % av medianinntekten i et land regnes som fattig. I dette manifestet vil SSBs (altså EUs) definisjon legges til grunn for debatten og forslagene.

Mennesker organiserer seg i samfunn. Et samfunn betegnes av at medlemmene har roller, rettigheter og plikter. Arbeiderbevegelsen vokste fram på et sterk ønske om å endre samfunnets struktur og innbyggernes roller. Slagordet «gjør din plikt – krev din rett» er betegnende for hvordan solidariteten skulle brukes både oppbyggelig og som et redskap til å endre maktforholdene og eiendomsstrukturen i samfunnet. Dette kravet var det lett å skape oppslutning om den gangen endringen ville gagne et klart flertall. Før andre verdenskrig fantes hverken velferdsstatens trygge sikkerhetsnett eller den iøynefallende rikdommen vi i dag tar som en selvfølge i landet vårt. Utjamning var derfor en viktig sak for den politiske venstresida. Einar Gerhardsen, Arbeiderpartiets leder 1945-1969, brukte et annet kraftig slagord i etterkrigsfasen: «Ingen skal få kake før alle har fått brød».

Norge har blitt et så rikt og velorganisert land at det kan framstå som ubegripelig at det fortsatt finnes fattige enkeltpersoner og familier som lever uten det de trenger for å ha et godt liv. Enda merkeligere blir det når samtlige politiske partier uttrykker sterk vilje til å prioritere kampen mot barnefattigdom. Landet rangeres år etter år som det beste samfunnet på jorda, men klarer ikke å sikre alle borgene et fullverdig liv. Spesielt slår dette ut for en del barnefamilier, særlig i de store byene og blant innvandrere. Mens den private rikdommen øker betydelig for store grupper, øker klasseforskjellene, og kommunene mangler virkemidler og penger for å kunne bøte på situasjonen.

Det er viktig å understreke at det å leve i barnefattigdom eller en utsatt familie ikke automatisk fører til at man har et mindreverdige liv, en god barndom er avhengig av at flere faktorer enn penger i familien. Dette er imidlertid en faktor som lett kan endres, og vi vet også hvordan dette kan gjøres. Det er for politikerne viljen til å gi alle barn de gode rammevilkårene vi savner.

Norge mangler en overordna plan mot barnefattigdom

Stortinget har laget mange støtteordninger og lover som sikrer innbyggernes trygghet og økonomi. Disse ordningene er imidlertid ikke fullstendige og godt nok samkjørte. De som faller utenom har noen klare kjennetegn, og en plan mot fattigdom burde være et godt hjelpemiddel for endring. Yrkesdeltakelsen er så høy at de fleste har en god økonomi med

bakgrunn i egen lønn. De som rammes av den relative fattigdommen står i stor grad utenfor arbeidslivet. Enten dette skyldes sykdom, rus eller integreringsvansker, blir resultatet en vedvarende dårlig økonomi. Når solidariteten skal gjelde et mindretall som har en annen hverdag flertallet blir den mer krevende.

Følger av barnefattigdom

Å leve med dårlig råd over tid har klare følger, der det å være sosialt ekskludert kjennes sterkest. Når man lever i fattigdom har man ikke mulighet til å bestemme over egen livssituasjon, denne avhengighetsfølelsen gjør noe med egenverdet til mennesker. Familiene som rammes er først og fremst enslige forsørgere, par med små barn og familier med tre eller flere barn, langtidsledige og langtidsyke, mottakere av sosialhjelp og personer med psykiske lidelser, barn av foreldre med svak tilknytning til arbeidslivet og innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn.

Utviklingen går feil vei

Antallet barn i Norge som lever i relativ fattigdom har økt i mange år. Dette skjer til tross for enighet mellom alle de store partiene om at dette er uakseptabelt og ikke kan vedvare. Misforholdet kan kun forstås dersom man innser at saksfeltet ikke har stor nok politisk tyngde i partiene og i Stortinget. At fattigdom blant voksne er på vei ned mens barnefattigdommen brer om seg virker uforståelig og er utålelig. I tidsrommet 2003 – 2013 økte andelen fattige barn fra 5 % til 8 %. De siste offentliggjorte tallene fra SSB viser at det totale antallet barn som lever i relativ fattigdom økte fra 84 000 i 2014 til 92 000 i 2015. Når vi vet at fattigdommen «går i arv» og øker, burde langt sterkere tiltak bli satt inn. Selv om Norge har en jevnere inntektsfordeling enn de fleste land disponerer de 10 % rikeste hushold i Norge 20 % av inntektene (2012), mens de 10 % fattigste hushold i Norge har 3,9 % av inntektene (2012). Fortsetter denne utviklinga er vi på klar vei tilbake til det gamle klassesamfunnet.

FNs barnekonvensjon gjelder i alle land

Norge har ratifisert barnekonvensjonen og skrevet deler av den inn i grunnloven. Noen av artiklene i konvensjonen sikrer i spesiell grad barns rett til en god oppvekst med tilgang til å virkeliggjøre dette:

- Art 27: ....ethvert barns rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sosiale utvikling.
- I samsvar med nasjonale forhold og innenfor rammen av sine midler, skal partene treffe egnede tiltak for å hjelpe foreldre og andre som har ansvaret for barnet til å virkeliggjøre denne rettighet, og de skal ved behov sørge for materiell hjelp og støttetiltak, særlig med hensyn til mat, klær og bolig.
- Art 31: ....respekt og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

Hvordan kan fattigdom bekjempes?

Politisk vilje må omsettes i praktiske tiltak for å gjøre hverdagen enklere og barndommen rikere for barna som rammes av at familiene har så dårlig råd at det begrenser deres muligheter til et godt liv. Samfunnet må debattere virkemidler, og Stortinget må utvikle et eget politikkområde for fattigdomsbekjempelse og bygge ut og styrke universelle ordninger. Saken må få høyere «status» i politiske miljøer og frivillige organisasjoner må øke presset. Fagbevegelsen er sentral i denne debatten (med nesten 2 millioner medlemmer). Noen universelle ordninger er satt under debatt, gjerne av dem som ønsker å svekke disse.

- Barnetrygd (satsene har ikke blitt justert på 20 år)
- Fødselspenger / barselpermisjon med lønn
- Gratis skolegang og studier
- Gratis helsetilbud (med lavere egenandeler og færre begrensninger)
- Gratis bibliotek tjenester (pålagt i alle kommuner)

Norge har en rekke tiltak som er frivillige for kommunene og som nå diskuteres:

- Samfunnslønn for alle (med eller uten arbeidsplikt)
- «Garantiarv» når man fyller 18 år
- Bibliotekene med utfyllende kulturopplevelser
- Kommunale u-klubber og deres tilgjengelighet og rolle
- Uformelle nettverk som bygger selvtillit
- Ungdomskort for billige/gratis kulturopplevelser og transport
- Gratis kjernetid i barnehage for noen grupper/alle
- Støtte til frivillige organisasjoner, frivillighetssentre o.l.

Hvorfor skal vi sette inn tiltak mot barnefattigdom?

En oppvekst i fattigdom innebærer færre valgmuligheter med de negative konsekvensene dette får. I tillegg til den følelsesmessige opplevelsen av å være annerledes eller tilsidesatt som barnefattigdom medfører, viser forskning også at dette føre til en dårligere helse. Disse barna har oftere depresjoner, dårligere matvaner og trener mindre enn andre barn. Motivasjonen for skolegang og høyere utdanning er lavere, og deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter og idrett er lavere. Fattigdom fører rett og slett til lavere samfunnsdeltakelse. Dårlige levekår setter dype spor, og vi bør derfor handle nå. Ulikheten har sin pris, og ulikhet øker de sosiale fordommene i befolkningen. De på bunnen føler seg mindreverdige. Det barna som vokser opp i familier med vedvarende dårlig økonomi sjøl anser som det verste er ensomheten og mangelen på venner. Dette er et så viktig signal at samfunnet bør sette inn tiltak for å endre situasjonen. Det som trengs er en forpliktende handlingsplan!

Frivillig sektor

Frivillige organisasjoner og institusjoner spiller en viktig rolle i mange mellommenneskelige relasjoner. Tilknytning til en sosial gruppe utenfor familien gir enkeltpersoner et sterkere nettverk som gjør mennesker tryggere og mindre sårbare. Vennskap og samhold øker livskvaliteten, og opplevelser blir lettere tilgjengelig gjennom foreninger og lag. Tilbakemeldinger fra andre og refleksjoner rundt dette gir pågangsmot og motvirker utstøting, ensomhet og stigmatisering. Å bli sett av «Den ene» kan utgjøre forskjellen mellom glede og sorg og føre til et overskudd i hverdagen. Empowerment – det å bygge opp egen kraft og et styrket selvbilde er et effektivt våpen for å klare å endre sin situasjon eller å lære seg å leve med de rammene omgivelsen gir uten å bukke under.

Skolesektoren

Skolene og barnehagene må følge opp det lovpålagte «gratisprinsippet» i forhold til sine aktiviteter for barn og unge i barnehagen og skolens regi.

Hver kommune må ha en «reservepott» som kan brukes til fattige familier og barn og unge, som trenger penger til utstyr til fritidsaktiviteter og medlemskontingenter i lag og foreninger.

Det må ansettes andre yrkesgrupper i skoleverket i tillegg til lærere, så som barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere. Disse skal arbeide med sosial kompetanse-trening med elevene slik at de ikke blir sosialt ekskludert i samfunnet.

Følger

Tiltak som fører til omfordeling er essensielle for fattigdomsbekjempelse. Det norske skattesystemet har liten virkning på inntektsfordelingen. Satsene for barnetrygd har stått stille i 20 år, og egenandelene for medisiner og helsehjelp har økt. Sjøl om alle i Norge får mer penger å rutte med øker gapet mellom dem som har mest og dem som har minst. Avskaffelsen av arveavgift, reduksjonen i eiendomsskatt og senkningen av både selskapsskatt og satsen for personskatt føre til økt velstand blant dem som alt har en god økonomi, mens de som sliter i liten grad nyter godt av disse endringene. Når antallet barn og familier som lever i en «vedvarende» dårlig og svakere økonomi derfor øker, ser dette ut til å være resultatet av en villet politikk. Dette er en utvikling vi ønsker å bekjempe.

Sosiale utgifter

Barnebursdager og andre sosiale treffpunkter blant barn der noen barn finner på vikarierende argumenter for ikke delta da det er vanskelig å komme med pengegave som har blitt så populære i de siste.

Kinobesøk eller en tur til svømmehallen for en familie på 5 barn kan koste det som brukes til matinnkjøp. F.eks. 2. voksne og + 4 barn under 15 år. Koster ca. 500 kr. Barnerike familier må prioritere hardt.

Noen barn blir hjemme og de fleste lar også være å si noe hjemme om invitasjoner de får.

Noen kommuner betaler for kontingent for en (1) aktivitet. Men så kommer utstyr og transport i tillegg. Derfor er det en del som likevel må takke nei. Dette gjør barna isolerte fra andre barn.

Barna kan følge litt skam at de kan ikke invitere andre barn til seg på grunn av lite mat, liten plass, gamle møbler eller lignende.

AEF vil:

- **At det skal lages en overordnet plan for bekjempelse av barnefattigdom**
- **At lovverket om gratis skolegang følges i praksis**
- **At kommunene følger opp lokale tiltak som ungdomskort, ungdomsklubber, bibliotek o.s.v.**
- **At det sees på skatte- og avgiftssystemet for å omfordele bedre.**
- **Støtte til frivillige organisasjoner slik at de kan drive med gratis aktiviteter, utlån av utstyr o.l. slik at alle kan være med.**